

imenovani „Angarten.“ Stoprav za vlade cesarja Franca II. začelo se je zopet delati za olepšavo „Schönbrunn.“

Ali pravega miru še ni bilo na tem kraju. V 13. dan novembra 1805. l. si je vzel Napoleon prvič in v 9. dan maja 1809. l. drugič v „Schönbrunn“ svoje glavno stanovanje ter je tu v 14. dan oktobra 1809. l. podpisal „schönbrunnsko pogodbo;“ a 24 let pozneje v 22. dan julija 1832. l. je tu umrl njegov sin Napoleon, vojvoda Reichstadtski.

V 22. dan avgusta 1862. l. je bil „Schönbrunn“ kraj velicega veselja za vse avstrijske podložnike. Naša presvitla cesarica Elizabeta se je vrnila z otoka Madejre v „Schönbrunn“ popolnem zdrava.

V novejši dobi so obiskali „Schönbrunn“ najodličnejši gosti sveta. Tako n. pr. 1867. l. sultan Abdul Aziz, 1873. l. kralj Belgijski, ruski car Aleksander II., španska kraljica Izabela, italijanski kralj Viktor Emanuel in bavarski princ Leopold. Tudi nemški cesar Viljem I. s cesarjevičem in knezom Bizmarkom je stanoval več dni v „Schönbrunn.“

Spredaj pred gradom stoji velik dvor v podobi pravokotnika. Dvoje širokih stolb s kamenenimi stopnicami pelje od zunaj gori na visoki in široki balkon prvega nadstropja, od koder se gre v notranje prostore in cesarska stanovanja. Ni mōči popisati vseh lepot in dragocēnih oprav, ki se vidijo po prekrasnih cesarskih sobah. Pri tleh skozi osrētje grada vodi dolg in širok prehod v odzadne prostore, kjer se nam pokaže še mnogo lepši in prostornejši dvor od sprednjega. Ta velikanski dvor je obrobljen s prekrasnim vrtom, osnovanem po francōskem okusu. Tla tega obširnega prostora so posuta z belimi kamenčki ter na mnogih mestih okineana z raznotēnimi gredicami, ki so polne najlepših cvetic. Skozi vrt je napeljano mnogo drevoredov. Ob desnej strani grada sredi vrta je sloveči zverinjak, a v levem oddelku najdeš užē poprej omenjeni virček, od katerega je dobil grad „Schönbrunn“ svoje imē.

— 6 —

Zgodovinsko - mestopisni obrazci.

(Spisuje P. F. H.)

XIII. Kočevje.

Sedanji Kočevski svet je bil nekđaj imovina po Kranjskem in Koroškem mogoēnih grofov iz rodovine Ortenburške. Imeli so svoj glavni sedež v Ribnici. Oglejski patrijarh Bertold je že 1247. l. podelil to zemljo Frideriku Ortenburškemu. A dežela je bila ōni čas še neobljudena in zaraščena s priprostimi gozdi.

V sredi 14. veka (1358. l.) je prosil Kranjski stotnik grof Oton Ortenburški svojega brata Friderika, naj posreduje pri cesarji Karolu IV., da mu pošlje naselnikov na svoja posestva v južnej meji. Ker je tudi avstrijski vojvoda Rudolf podpiral prošnjo svojega deželnega stotnika, poslal je cesar tristo družin upornih Frankov in Tiringov na slovensko mejo. V svojej novej domovini so si iztrebili gozde in postavili lesene kočē. Sosednji Slovenci so jih zvali kočarje; od tod je menda dobila vsa ta okolica svoje imē.

V listinah se to imé najde prvič 1363. l. V 1. dan meseca maja ónega leta je patrijarh Ljudevit izročil Ortenburškemu grofu Otonu patronat vseh ónih cerkev, ki so jih sezidali v Kočevji, Poljanah, Kostelji, Osilnici in Gonenicah v župniji sv. Stepana v Ribnici. Omenjena listina tudi jasno poroča, da so se v ónih krajih naselili ljudje, posekali gozde in hosto ter si postavili bivališča in cerkve.

Naselbina se je hitro množila. Leta 1377. jo zóve grof Friderik že „naš trg v Kočevji.“ Ortenburška grofica Neža je dohodke cerkve sv. Jarneja 1386. l. pomnožila. Za ónega časa je bila cerkev sv. Jarneja še podružnica Ribniškej fari. V zgoraj omenjenej listini oporoča Ortenburški grof Friderik svojo obsirna imetja, če umrje brez otrok, svojim sérodnikom Celjskim grofom.

Po smrti Friderika Ortenburškega je okolo 1420. l. nastopil obsirna posestva Celjski grof Herman II., a Oglejski patrijarh Ljudevit mu je izročil v fevd (1425. l.) vse nekdanje ortenburško-oglejske fevde, med družini tudi Ortenek s Kočevjem. Njegov sin Friderik II. je bajé sezidal nad trgom grad Friderikstein. Ko se je Friderik po smrti svoje prve žene Elizabete zaročil z zalo Veroniko Deseniško, hčerjo uhozega hrvatskega plemiča, nakopal si je jezo svojega na plemstvo oholega očeta. Vzel mu je vsa posestva ter njega samega zapri v Celjski grad. Kadar Veronika poizvé o žalostnej osodi svojega sopruga, jela se je sama bati za svoje življenje. Begala je po Kočevskih gozdih ter se skrivala tja in tam. Naposled jo zasledé Hermanovi ogleduhi ter izroče grofu, kateri jo je ukazal skrivaj utopiti v kopelji. Po njenej smrti se je oče zopet izprijaznil s sinom. Friderik je razrušen grad Friderikstein zopet sezidal ter tu bajé na stara leta prav pohlepno živel. V 17. stoletji so še v gradu bivali; o turških napadih je bil ta grad kristijanom često varno zavetje. Ker je stal na strmem skalovji, niso se ga neverniki nikoli polotili. Denes stoji v razvalinah.

Cesar Sigmund je Celjskega grofa Friderika II. poknežil v zboru v Pragi (1436. l.) Temu je nasprotoval avstrijski vojvoda Friderik, češ, da posestva Celjskih grofov leže v njegovih deželah. To je bil povod vojski, ki je naredila dokaj kvare Kranjskej deželi. Prepir se je končal s pogodbo (1443. l.), da avstrijski vojvode podedujejo Celjsko grofijo, ako Celjski rod izumrje. Ko je bil 1456. l. poslednji Celjski knez, mogočni in ošabni Ulrik II., v Belemgradu od Hunjadove stranke zavratno umorjen, pripadlo je njegovo imetje Avstrijskim vojvodom. Takó je prišlo Kočevje z okolico v njihovo last. Zastavljali so Kočevje raznim zvestim služabnikom.

Ob meji ležeče Kočevje je prestato dokaj kvare po krvoločnih Turkih. Leta 1469. so Turki razdjali trg z ognjem in mečem. Kranjski vicedom Jurij Rajnar je poslal prebivalcem 200 centov solitarja, Viljelm Turjaški pa 175 gld. v podporo (1470. l.). A cesar Friderik IV. je kočevskemu trgu podelil naslednje leto mestne pravice (v petek po Velikej noči 1471 l.). Tudi je dal mestu ličen mestni grb. Na modrem ščitu se vidi s plotom ograjena trdnjava; pred njo stoji sv. Jarnej, držeč v desnej odprto knjigo, v levej pa širok nož. Grbu podoben je tudi mestni pečat. V ustanovnem pismu je meščanom privolil, da si smejo voliti mestnega sodnika in svetovalce; tudi štiri sejme jim je dovolil.

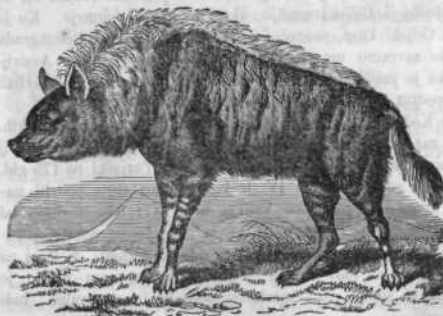
Komaj si je mestice nekoliko opomoglo in se utrdilo, zadene ga že druga nezgoda. Leta 1491. je ljuti Turek zopet jako žalostno gospodaril po Kočevskem. Komaj sezidano in za silo utrjeno mestice je zopet razdjal. Cesar je zaukazal naslednje leto vsem prebivalcem po okolici, naj pomagajo mestno obzidje pozidati. Tudi je cesar istega leta privolil Kočevarjem, ki so mnogo kvare trpeli, da smejo kupčevati z živino, platnom in drugimi izdelki po Hrvatskem in drugod. To pravico so jim pozneje potrjevali tudi drugi deželni gospodje. Večina Kočevarjev se še danes živi o kupčiji raznih izdelkov po avstrijskih in inostranskih deželah.

Friderikov naslednik Maksimilijan I. je potrdil mestu vse pravice, katere mu je dal njegov oče (1493. l.). A grad Friderikstein in mesto je zastavil Juriju Turnu za 11.000 goldinarjev. A ta je zelo grdo delal s svojimi podložniki. Ko se je leta 1515. vnel po Kranjskem tako imenovani kmetijski punt, bil je on prva žrtva tega upora. Pozneje nahajamo Kočevskega lastnika Franja Ursinija grofa Blagaja, ki je s svojim očetom pribežal pred Turki iz Slavonije (1547. l.). Za tega časa je privolil Ferdinand I. mestu, da sme vsak četrtek imeti trg, ker je mesto blizu sovražnika in na nerodovitem svetu ter sleherni dan izpostavljeno ropanju in napadom, in ker je bilo vselej zvesto Avstrijskej hiši (v 24. dan jan. 1546. l.). Nadvojvoda Karol je dovolil meščanom pobirati mostnino po jeden vinar od vsake tovrne živine, da bodo laže ohranili mesto v dobrem stanu proti turškim napadom, ki se češče prigode (1564. l.). Ker so se pa tovarniki znali izogniti sitnej mitnini, dovolil je deželni knez, da se pobira mitnina četrť milje na okolo. Tudi Ferdinand II. je te in jednake svobodsčine potrdil mestu (v 17. dan feb. 1597. l.).

(Konec prihodnjš.)

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Hijena.

Mnogo je ljudi, ki še danes mislijo in še celo verujejo, da so kušcerice in pajki strupeni. Kdo bi se potem čudil, ako se je verovalo in se še danes veruje, da so hijene najgrozovitejše živali na svetu.

Muhamedani verujejo, da psi izgubé glas, ako se le sence od hijene pritaknejo,